

*Hoe dat Olyvier onthouden was vanden b[ov]e ¹ vanden coninck van
Enghelant, ende hoe dat bi voorsnyder ghemaect was van sijnder
dochter, ende hi dede den eedt diemen plecht te doene.*

Capittel .xxxvi. ²

Olyvier seyde tot den coninc goeden nacht ende tot sijre dochter
ende alsoe voort tot alle den anderen. ³ Doe wort hi ghebrocht van veel
edele mannen vanden hove tot in sine herberghe, die welcke grooten
wille ende begheerte hadden mit hem ghemeenscap ⁴ te maken ende
bekent te wesen. ⁵

Als Olyvier in sijn herberghe ghecomen was, so dede hi hem luden te
drincken scencken, ende hi beloefde ende bedanckte hem luyden
vander moyenissen die welcke si aen ghenomen ende ghedaen
hadden. ⁶ Ende hi seyde tot hem luyden: “Mijn heeren, ick wil van
[n]u ⁷ voort aen u luyden broeder ende mede ghetrouwe gheselle
wesen. ⁸ Ende isset dat ghi eenighe saeken begerende syt die welcke in
mijnre macht sine, soe en isser hier gheen van u allen, hij en sal mi tot
sijnre behoef bereyt vinden in sijnre noot.” ⁹

Daer nae ghinck Olyvier slaepen, ende alle dye andere ghinghen
[e5ra] weder omme in haer l[u]den ¹⁰ herberghen sonder ¹¹ een

1. Homburch [1510]: hoene — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

2. ¶ Comment Oliuier fut retenu de la court du roy et trencha deuant sa fille et fist le
serment accustume Le [.]xxxvj. chapitre

3. Oliuier dist bonne nuyt au roy et a sa belle fille et consequemment a tous les aultres

4. mit hem ghemeenscap te maken ende bekend te wesen: nader kennis met hem te
maken

5. et fut conuoye de plusieurs gentilz hommes de la court iusques en son hostel qui ia
grant volunte auoient destre accointes et priuez de luy

6. Oliuier venu en son hostel les fist boire et puy les remercia du trauail quilz auoient
pris.

7. Homburch [1510]: v — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

8. Et leur dist mes seigneurs ie veuil estre desormais vost[re] frere et compaignon

9. et se chose vous plaît que ie puisse il ny a celuy qui ne me trouue sien sil en a besoing.

10. Homburch [1510]: lnden

11. sonder: behalve

gracelick joncker, denwelc[k]en¹ Olyvier dien avont bi hem hilt, ende hi² sliep bi hem te dien eynde op dat hij³ des anderen daeghes van hem soude moghen gheleyt⁴ worden, ende oeck omme te meerder kennisse te hebben aenden gheenen daert hem van node soude wesen om sijn eerste aencomen.⁵

Den dach quam⁶ ende het wort tijt dat Olivi[er]⁷ op soude staen, ende hij vercleede hem mit nyeuwen cleederen, die hi alle dyen nacht hadde doen maeken, ende hi wort ghebrocht van sinen joncker in dat hof.⁸ Als hi daer ghecomen was, soe vant [hi]⁹ dat die coninck was gaen hoeren misse.¹⁰ Welcke mysse geeyndt wesende, beval die coninck datmen Olyviere brenghen soude tot sinen eersten ridder ende camerlinck, den welcken hi gheordineert hadde omme hem te spreken.¹¹ Als Olyvier dare ghecomen was, soe seyde die eerste camerlinck tot [hem]:¹² “Olyvier, mijn lieve vrie[n]dt,¹³ die coninck heeft mi bevolen ende geordineert als dat ick uwen eedt ontfanghen soude ende dat ic soude doen rekenen den herbergysers¹⁴ omme hem

1. Homburch [1510]: Denwelck|ken

2. hi: de joncker

3. hij: Olivier

4. gheleyt: Olivier voelt zich een vreemde in deze hofwereld en heeft dringend behoefte aan een gids.

5. ¶ Apres Oliuier se coucha et tous les aultres sen retournerent en leurs logis reserue vng gracieux escuyer que Oliuier retint pour le soir et coucha avecques luy affin que par luy lendemain il peust estre mene et aussi auoir plus grant cognoissance a ceulx a qui besoing seroit pour sa premiere accointance. — aencomen: kennismaking, introductie

6. Jan van Ghelen 1576: quam aen

7. Homburch [1510]: Oliuire

8. La nuyt se passa et le iour vint Et quant temps fut Oliuier se leua et sabilla de robbes neufues quil auoit fait faire toute nuyt : Et fut mene par son escuyer en la court

9. [hi] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld op basis van Jan van Ghelen 1576: hy

10. et trouua que le roy estoit ia a la messe

11. laquelle finee le roy commanda que. Oliuier fut mene vers son premier cheualier et chambrelan lequel il auoit ordonne pour parler a luy

12. [hem] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

13. Homburch [1510]: vrieudt

14. herbergysers: de vertaling is goed bedoeld, maar de brontekst is corrupt. Hs. Gent, UB 470, fol. 88v leest hier: “Quant oliuier y fut venu le cheualier premier chambellain luy dist oliuier amy Le Roy ma ordonne que le rechoiue vostre serment et que vous faice compter par les escryz chambellain retenu a x. cheualx [...]”. Olivier wordt dus

luiden te betalen, want die coninck heeft u ontfanghen als sijn camerlinc mit .xx. paerden. ¹ Ende isset dattet uwen wylle ende liefste is te dienen mijne vrouwe, sine dochter, ghelic ² als dat ghi begeert hebt, alsoe wel suldi dan moeghen doen als of ghi van minderen state ofte officien ³ waert.” ⁴

Olyvier bedanck[ed]e ⁵ den coninc seer, ende hi dede den eedt als een den genen wien niet en dochte ⁶ dat den tijt ymmermeer comen soude als dat hi tot sinen ghemaeke soude moghen aensien sijn alderschoonste vrouwe ende meestersse, die suverlijcke ende schoone Hele-[e5rb]na, die welcke hem dat graciose cussen gegeven hadde. ⁷ Hi begheerde datmen te vreden waere omme ⁸ dien dach als dat hi haer diende. ⁹ Ende om desen saken wille wort hi ghebrocht in die camere daer die tafele van die alder schoonste Helena ghestelt ende gheset was, die welcke niet alte langhe daer nae en verbeyde, ¹⁰ si en

ingezworen als ‘kamerheer’ en heeft recht op 10 paarden. Van herbergiers die betaald moeten worden is geen sprake.

1. Quant oliuier fut venu le premier chambrelan luy dist Oliuier mon amy le roy ma ordonne que ie recoyue vostre serment et que face compter par les hostes chambrelans retenu a .xx. cheuaulx

2. ghelic als: zoals

3. minderen state ofte officien: lagere rang of functie (dan kamerheer)

4. Et se vostre plaisir est de seruir ma dame sa fille ainsi que requis laues aussi bien le porres faire comme se vous esties de moindre estat ou office — Olivier krijgt dispensatie om de dochter van de koning te dienen, wat strikt genomen beneden de waardigheid van zijn zojuist verkregen functie is.

5. Homburch [1510]: bedanckende — Jan van Ghelen 1576: bedanckende

6. als een den genen wien niet en dochte: als iemand die dacht dat de tijd nooit zou komen dat ...

7. Oliuier remercia le roy et fist le serment Et comme celuy a qui pas ne sembloit que lheure fust iames venue quil porroit regarder a son aise sa tresbelle maistresse qui le gracieux baisier luy auoit donne

8. omme dien dach: diezelfde dag al — Olivier kan niet wachten om in haar directe nabijheid te komen.

9. requist que pour ce iour on fust content quil la seruist

10. en verbeyde: niet lang op zich liet wachten

quam daer. ¹ Ende als Olivier haer sach, soe gr[u]ete ² hi haer, ende hij boot hare goeden dach. ³ Si dede hem weder omme des ghelijcx, want si hem nyet node en sach. ⁴ Doe beghonste Olyvier voer hare te snijden, ende si sloech haere oghen op, hem vraghende: “Mijn lieve vryent, yst uwe beliefte voer mi te snijden?” ⁵

Hij antwoerde: “Mijn vrouwe, mijn beliefte ende wille is u te doen alle den dienst die mi moghelick sijn sal op dattet u beliefte si ende op dat ghijt in geenen quade en neemt.” ⁶

Sij seyde: “Olyvier, mijn lieve vriendt, neen ick! ⁷ Mer ick bedanck u daer of, hoe wel dat ick wel wilde dat ghi u verdrach ⁸ ghenomen hadt van dese ambochte. ⁹ Mer nae dattet uwen wille is, het is oeck wel den minen.” ¹⁰

Aldus sneet Olivier voer sijn meestersse alle den maeltijt lanck duerende, maer dat en was niet sonder haer [seer] ¹¹ te besien. ¹²

Als die tafele wech ghedaen was, soe bleef hi een grote wile biden vrouwen ende joncfrouwen. ¹³ Daer nae soe ghinc hi voer den coninc, den welcken men vertelt ende gheseit hadde als dat Olyvier hadde willen dienen ter tafelen ende ter maeltijt van sijnre dochter, ende dat

1. pource fut mene en la chambre ou la table de helayne estoit mise. laquelle ne demoura guaire de y venir

2. Homburch [1510]: grnete

3. Et lors que oliuier la vit luy donna bon iour

4. et elle luy rendit son salut qui pas enuis ne le veoit. — niet node en sach: vond het allerminst naar om hem te zien

5. puys sassist a table Et oliuier commenca trencher deuant elle. et elle en leuant les yeulx luy demanda Mon amy esse vostre plaisir de trencher deuant moy

6. Il respondit. ma dame mon plaisir est de vous faire tout le seruice qui me sera possible mais quil ne vous viengne a desplaisir.

7. Oliuier dist elle mon amy nenny.

8. ghi u verdrach ghenomen hadt: u deze functie niet op u genomen zou hebben (omdat het beneden zijn nieuwe, pas verworven stand is).

9. mais vous en remercy. combien [d5r] que ie eusse bie[n] voulu que vous vous fussies deporté de ce mestier

10. mais puis que cest vostre volonte cest bien la mienne

11. [seer] ontbreekt in Homburch [1510] — aangevuld naar Jan van Ghelen 1576.

12. Ainsi doncques oliuier trencha deuant sa maistresse au long du disner et ne fut pas sans foison la regarde.

13. Quant la table fut ostee il fut vne espace auecques les dames.

hi den propersten ende den reinlicsten dienaer was die si oyt binnen haren leven ghe[s]ien ¹ hadden. ²

1. Homburch [1510]: ghefien

2. Puyt alla vers le roy. auquel on auoit ia compt[e] que oliuier auoit voulu seruir au disner de sa fille et que cestoit le plus gentil seruant quilz auoient iamais veu.